МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ, ФІЛОСОФІЇ ТА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

ЗАТВЕРДЖЕНО
Проректор з науково-педагогічної роботи
_____ Сергій СЛОБОДЯН

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

Філософія наукової діяльності та інновацій
PHILOSOPHY OF SCIENTIFIC ACTIVITY AND INNOVATIONS

рівень вищої освіти: другий (магістерський)

тип дисципліни: вибіркова

мова(и) викладання: українська

Миколаїв – 2023

Робоча програма навчальної дисципліни "Філософія наукової діяльності та інновацій" як вибіркового курсу соціально-гуманітарного спрямування є однією із складових комплексної підготовки фахівців усіх спеціальностей та освітніх програм, за якими ведеться підготовка в Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова.
«30» 08 2023 р. – 17 с.

Розробник:
Патлайчук О.В., доцент кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін, канд. філос. наук, доцент.

Проєкт робочої програми навчальної дисципліни "Філософія наукової діяльності та інновацій" розглянуто на засіданні кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін.
Протокол № 1 від «30» 08 2023 р.

Завідувач кафедри Олена ГОГОРЕНКО

Проєкт робочої програми навчальної дисципліни "Філософія наукової діяльності та інновацій" розглянуто Методичною комісією Навчально-наукового гуманітарного інституту.
Протокол № 4 від «15» 11 2023 р.

Голова Олег БОБІНА

Проєкт робочої програми навчальної дисципліни "Філософія наукової діяльності та інновацій" погоджено з навчальним відділом.

Начальник відділу Андрій ЛАБАРТКАВА

Робоча програма навчальної дисципліни "Філософія наукової діяльності та інновацій" затверджена Навчально-методичною радою НУК.
Протокол № 9 від «22» 11 2023 р.

Голова НМР НУК Євген ТРУШЛЯКОВ

© НУК, 2023

Зміст

Вступ 4
1. Опис навчальної дисципліни 5
2. Мета вивчення навчальної дисципліни 5
3. Передумови для вивчення дисципліни 6
4. Очікувані результати навчання 6
5. Програма навчальної дисципліни 6
6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування 10
7. Форми поточного та підсумкового контролю 10
8. Критерії оцінювання результатів навчання 13
9. Засоби навчання 13
10. Рекомендовані джерела інформації 14
11. Зміни та доповнення 17

ВСТУП

Анотація

Дисципліна спрямована на вивчення соціальних та гносеологічних основ наукової діяльності, на аналіз науки як процесу становлення і розвитку певного виду діяльності з виробництва знань, включаючи всі відносини, що виникають в процесі руху наукового знання від його зародження до впровадження. Вивчення дисциплини сприяє розвитку відношення до наукової діяльності як до частини цілісної пізнавальної і перетворюючої активності людини.

Дана дисципліна знайомить студентів зі специфічними особливостями сучасного етапу розвитку науки, акцентує увагу на дійсні можливості наукової діяльності, її роль в різноманітних процесах соціального розвитку. Це потрібно для забезпечення майбутніх фахівців теоретичними й методологічними знаннями, ціннісними орієнтаціями й настановами для ефективного функціонування як з точки зору фахової компетенції, так і з боку людської якості суб'єкта спілкування в соціокультурному середовищі.

Ключові слова: філософія, наукова діяльність, інновації, соціальний розвиток, пізнання.

Abstract

The discipline is aimed at studying the social and epistemological foundations of scientific activity, the analysis of science as a process of formation and development of a particular activity of knowledge production, including all relations arising in the movement of scientific knowledge from its origin to implementation. The study of the discipline contributes to the development of attitudes to scientific activity as part of a holistic cognitive and transformative human activity.

This discipline acquaints students with the specific features of the current stage of development of science, emphasizes the real possibilities of scientific activity, its role in various processes of social development. This is necessary to provide future professionals with theoretical and methodological knowledge, values and guidelines for effective functioning both in terms of professional competence and human quality of the subject of communication in the socio-cultural environment.

Keywords: philosophy, scientific activity, innovations, social development, cognition.

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="3">Найменування показників</td><td rowspan="3">Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>Денна форма навчання</td><td>Заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів – 4</td><td rowspan="5">Усі спеціальності та освітні програми, за якими ведеться підготовка в Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова</td><td colspan="2">Вибіркова</td></tr>
<tr><td>Модулів – 1</td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>Змістових модулів – 3</td><td rowspan="2">1-й</td><td rowspan="2">1-й</td></tr>
<tr><td>Електроний адрес РПНД на сайті Університету:</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Загальна кількість годин – 120</td><td colspan="2">Семестри</td></tr>
<tr><td>1-й</td><td>1-й</td></tr>
<tr><td rowspan="12">Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3; самостійної роботи студента – 5.</td><td rowspan="12">Освітній рівень: другий (магістерський)</td><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td>30 год</td><td>10 год</td></tr>
<tr><td colspan="2">Семінарські заняття</td></tr>
<tr><td>15 год</td><td>6 год</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>75 год</td><td>104 год</td></tr>
<tr><td colspan="2">Індивідуальні завдання</td></tr>
<tr><td>–</td><td>–</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю: залік</td></tr>
<tr><td colspan="2">Форма контролю: комбінована</td></tr>
</table>

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни "Філософія наукової діяльності та інновацій" є вивчення соціальних та гносеологічних основ наукової діяльності, дослідження науки як процесу становлення і розвитку певного виду діяльності з виробництва знань, включаючи всі відносини, що виникають в процесі руху наукового знання від його зародження до впровадження. Вивчення дисциплини сприяє розвитку відношення до наукової діяльності як до частини цілісної пізнавальної і перетворюючої активності людини.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумови для вивчення дисципліни відсутні.

4. Очікувані результати навчання

Дисципліна "Філософія наукової діяльності та інновацій" знайомить студентів зі специфічними особливостями сучасного етапу розвитку науки, акцентує увагу на дійсні можливості наукової діяльності, її роль в різноманітних процесах соціального розвитку. Це потрібно для забезпечення майбутніх фахівців теоретичними й методологічними знаннями, ціннісними орієнтаціями й настановами для ефективного функціонування як з точки зору фахової компетенції, так і з боку людської якості суб'єкта спілкування в соціокультурному середовищі.

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Феномен наукової діяльності в контексті людського буття

Тема 1. Наука як феномен людського буття та її світоглядні передумови [4]. стор. 30-42.

Тема 2. Наукове пізнання в цілісному контексті людської діяльності [1]. стор. 57-69, [2]. стор. 48-80.

Тема 3. Загальна логіка поступального розвитку науки [2]. стор. 70-89, [4]. стор. 98-127.

Тема 4. Суттєві ознаки, риси та специфічні особливості наукової діяльності [3]. стор. 80-104.

Тема 5. Структура науки [3]. стор. 222-245, [5]. стор. 27-44.

Змістовий модуль 2. Методологічні та соціокультурні основи наукової діяльності

Тема 6. Наукова методологія. Загальнонаукові методи пізнання [3]. стор. 121-140, [4]. стор. 46-67.

Тема 7. Мова науки і вербальні методи пізнання. Методи побудови теоретичних систем [4]. стор. 67-78, [5]. стор. 23-80.

Тема 8. Форми наукового дослідження. Наукова істина [2]. стор. 146-167.

Тема 9. Функції науки у суспільному житті [2]. стор. 228-289.

Тема 10. Соціокультурна регламентація наукової діяльності [4]. стор. 49-77, [5]. стор. 108-115.

Змістовий модуль 3. Інновації в житті суспільства

Тема 11. Інновації як необхідна умова розвитку сусупільства [4]. стор. 127-145.

Тема 12. Наукова діяльність та інновації. Їх зв'язок і діалектична єдність [5]. стор. 77-92.

Тема 13. Роль інновацій у звільненні людини: технічні, соціальні та політичні чинники [3]. стор. 30-46, [4]. стор. 139-182.

Тема 14. Історичний екскурс інноваційної діяльності людства. Науково-технічний прогрес та науково-технічні революції [3]. стор. 47-68.

Тема 15. Інноваційна діяльність в умовах глобалізації та розвитку інформаційного сусупільства [4]. стор. 125-146, [5]. стор. 91-120.

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	сем	лаб	с.р.		л	сем	лаб	с.р.
Змістовий модуль 1. Феномен наукової діяльності в контексті людського буття										
Тема 1. Наука як феномен людського буття та її світоглядні передумови.	6	2	–	–	4	6	1	–	–	5
Тема 2. Наукове пізнання в цілісному контексті людської діяльності.	6	2	2	–	2	6	1	2	–	3
Тема 3. Загальна логіка поступального розвитку науки.	6	2	–	–	4	6	1	–	–	5

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	сем	лаб	с.р.		л	сем	лаб	с.р.
Тема 4. Суттєві ознаки, риси та специфічні особливості наукової діяльності.	6	2	–	–	4	6	1	–	–	5
Тема 5. Структура науки.	6	2	2	–	2	6	–	–	–	6
Разом за змістовим модулем 1	30	10	4	–	16	30	4	2	–	24
Змістовий модуль 2. Методологічні та соціокультурні основи наукової діяльності										
Тема 6. Наукова методологія. Загальнонаукові методи пізнання.	12	2	3	–	7	12	–	2	–	10
Тема 7. Мова науки і вербальні методи пізнання. Методи побудови теоретичних систем.	12	2	2	–	8	12	–	–	–	12
Тема 8. Форми наукового дослідження. Наукова істина.	12	2	–	–	10	12	1	–	–	11
Тема 9. Функції науки у суспільному житті.	12	2	–	–	10	12	1	–	–	11
Тема 10. Соціокультурна регламентація наукової діяльності.	12	2	2	–	8	12	1	–	–	11
Разом за змістовим модулем 2	60	10	7	–	43	60	3	2	–	55
Змістовий модуль 3. Інновації в житті суспільства										
Тема 11. Інновації як необхідна умова розвитку сусупільства.	6	2	–	–	4	6	1	–	–	5
Тема 12. Наукова діяльність та інновації. Їх зв'язок і діалектична єдність.	6	2	–	–	4	6	1	–	–	5
Тема 13. Роль інновацій у звільненні людини: технічні, соціальні та політичні чинники.	6	2	2	–	2	6	–	2	–	4
Тема 14. Історичний екскурс інноваційної діяльності людства. Науково-технічний прогрес та науково-технічні революції.	6	2	–	–	4	6	1	–	–	5
Тема 15. Інноваційна діяльність в умовах глобалізації та розвитку інформаційного сусупільства.	6	2	2	–	2	6	–	–	–	6
Разом за змістовим модулем 3	30	10	4	–	16	30	3	2	–	24
Усього годин	120	30	15	–	75	120	10	6	–	104

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Науковий світогляд як передумова інноваційної діяльності.	2	2
2	Аспекти та іманентні елементи структури науки. Проблеми класифікації наук.	2	–
3	Характеристика загальнонаукових методів пізнання.	3	2
4	Теоретичні методи. Методи побудови теоретичних систем.	2	–
5	Етичні основи наукової діяльності.	2	–
6	Техніка та закономірності її розвитку.	2	2
7	Інформаційне суспільство: ера роботів чи ера людини?	2	–
	РАЗОМ	**15**	**6**

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної та заочної форм навчання:

– підготовка до лекційних занять – 1 година на 1 лекцію;

– підготовка до семінарських занять– 2 год/1 заняття;

– написання рефератів, есе, виконання розрахункових, розрахунково-графічних або графічних робіт, домашньої контрольної роботи, перекладу, аналітичний огляд, аналіз практичних, проблемних ситуацій (обсяг однієї роботі 10-20 аркушів А4) – мінімум 15 годин на 1 роботу;

– підготовка до контрольних заходів – (15-30) год. на 1 захід.

Розподіл часу самостійної роботи

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Підготовка до лекцій	15	10
2	Підготовка до семінарів	14	6
3	Підготовка рефератів	16	58
4	Підготовка до заліку	30	30
	РАЗОМ	**75**	**104**

6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування

Набуття здобувачами компетенцій забезпечується через засвоєння навчального матеріалу у вигляді лекційних, семінарських занять та самостійної роботи студентів.

Основними методами навчання з дисципліни є:

1. Пояснювально-ілюстративний метод, за допомогою повідомлення та засвоєння інформації на лекційних та семінарських заняттях словесними й наочними засобами.

2. Проблемний метод, коли на семінарських заняттях утворюються пошукові ситуації, розвивається активність, самостійність, творчі здібності здобувачів освіти.

Як наочний матеріал на лекціях застосовуються мультимедійні слайди та лекційні демонстрації.

Для зручної та ефективної організації навчального процесу, зроблено Google ClassRoom з навчальної дисципліни, де розташовані конспекти лекцій, завдання до семінарських робіт та супроводжувальні матеріали. Доступ до класу надається на першому семінарському занятті за університетською електронною поштою.

З метою роз’яснення найбільш складних питань дисципліни та підвищення якості виконання завдань семінарських робіт проводяться групові та індивідуальні консультації за розкладом кафедри.

Під час карантину заняття повністю проводяться дистанційно у Google ClassRoom.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з дисципліни "Філософія наукової діяльності та інновацій" є:

– усні та письмові відповіді на семінарських заняттях;

– підготовка рефератів;

– залік.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету.

Підсумкова оцінка навчального курсу включає в себе оцінки з поточного контролю і оцінки заключного заліку. У кожного компонента своя частка в

загальній системі оцінок. У проміжних оцінках студент може набрати максимум **60 балів**. Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру (активність, участь в дискусіях; виконання завдань та інше).

Питома вага заключного заліку в загальній системі оцінок – **40 балів**. Право здавати заключний залік надається студенту, який з урахуванням отриманих балів проміжних оцінок і заключного заліку може набрати разом не менше **60 балів.** Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок і оцінки заліку.

Залік проводиться у комбінованій формі (письмові відповіді та усний захист). До білету входить чотири питання. Кожне питання оцінюється у 10 балів.

Поточний контроль проводиться на кожному семінарському занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях.

Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки після досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній з позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

Форма контролю	**Максимальна кількість балів**	
	Денна форма	**Заочна форма**
Відповіді на семінарських заняттях	7 х 4 бали = 28 балів	3 х 4 бали = 12 балів
Підготовка рефератів	2 х 16 балів = 32 бали	3 х 16 балів = 48 балів
Залік	40 балів	40 балів
Всього	**100**	**100**

Відповідь на семінарському занятті	**Критерії оцінювання**
4	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, використані міжпредметні зв’язки, містить аргументовані висновки.
3	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу
2	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована.
1	Відповідь має суттєві помилки, аргументи несформульовані, використовуються невірна термінологія.

Відповідь на семінарському занятті	Критерії оцінювання
0	Студент не дає відповіді або відповідь містить значну кількість суттєвих помилок.
Максимальна кількість балів за даною формою контролю становить 28 для денної форми навчання та 12 для заочної форми навчання (відповідно 7 та 3 заняття по 4 бали).	

Підготовка реферату	Критерії оцінювання
14-16	Зміст роботи відповідає обраній темі; наявність чітко сформульованої проблеми; адекватність формулювання об'єкта, предмета, мети та задач дослідження; наявність посилань на використану літературу та відповідність оформлення роботи стандарту; відповідність висновків меті та завданням дослідження. Робота виконувалась систематично та вчасно подана на перевірку науковому керівнику у відповідності із планом виконання.
11-13	Зміст роботи відповідає обраній темі; але має поверхневий аналіз, матеріал викладено непослідовно та необґрунтовано. Робота виконувалась не систематично та подана на перевірку науковому керівнику з порушенням плану виконання курсової роботи.
8-10	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень і лише за допомогою викладача може виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.
5-7	Студент виявляє знання і розуміння більшості положень, але лише за допомогою викладача може виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.
0-4	Робота не носить дослідницького характеру, не має аналізу і не відповідає пред'являємим вимогам. У роботі немає висновків або вони носять декларативний характер.
Максимальна кількість балів за даною формою контролю становить 32 для денної форми навчання та 48 для заочної форми навчання (відповідно 2 та 3 реферати по 16 балів кожний).	

Відповідь на питання заліку	Критерії оцінювання
9-10	Відповідь логічно побудована, студент чітко та стисло викладає матеріал, показує глибокі знання з питання білету, під час доповіді впевнено і докладно відповідає на поставлені запитання.
7-8	Студент спроможний чітко та стисло зробити доповідь, дає правильну відповідь на запитання білету, але не завжди упевнений в аргументації, чи не завжди коректно її формулює.
5-6	Студент спроможний чітко та стисло відповісти на питання білету, належно обґрунтовує матеріал, але допускає суттєві неточності у відповідях на запитання.
3-4	Студент невпорядковано дає відповіді на питання білету, намагається дати відповідь на поставлені запитання і робить спроби аргументувати свою позицію, але надає неповні, поверхові, необґрунтовані відповіді на поставлені питання.

Відповідь на питання заліку	Критерії оцінювання
1-2	Студент невпорядковано дає відповідь на питання білету, не спроможний аргументувати свою позицію, не може впевнено й чітко відповісти на додаткові запитання членів комісії.
0	Студент не дає відповіді на питання білету.
Максимальна кількість балів за даною формою контролю становить 40 (4 питання по 10 балів)	

8. Критерії оцінювання результатів навчання

		Денне відділення		Заочне відділення	
		Вид роботи	**Бали**	**Вид роботи**	**Бали**
ЗМ1	Т1-Т5	Підготовка реферату №1	16	Підготовка реферату №1	16
	Т2	Семінарське заняття №1	4	Семінарське заняття №1	4
	Т5	Семінарське заняття №2	4	–	–
ЗМ2	Т6-Т10	Підготовка реферату №2	16	Підготовка реферату №2	16
	Т6	Семінарське заняття №3	4	Семінарське заняття №2	4
	Т7	Семінарське заняття №4	4	–	–
	Т10	Семінарське заняття №5	4	–	–
ЗМ3	Т11-Т15	–	–	Підготовка реферату №3	16
	Т13	Семінарське заняття №6	4	Семінарське заняття №3	4
	Т15	Семінарське заняття №7	4	–	–
Підсумковий контроль		Залік	40	Залік	40
Сума			**100**		**100**

9. Засоби навчання

У спеціальних засобах навчання потреби немає.

10. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Добронравова І.С., Сидоренко Л.І. Філософія та методологія науки : підручник. Київ: ВПЦ "Київ. ун-т", 2008. 223 с.
2. Іщенко М.П., Руденко І.І. Філософія науки: питання теорії і методології : навч. посібник. Київ: УБС НБУ, 2010. 444 с.
3. Кисляков В.П., Дрожанова О.М., Ступак О.П. Вступ до філософії науки : навч. посібник. Миколаїв: Вид-во НУК, 2018. 296 с.
4. Патлайчук О. В., Ступак О. П., Гончарова О. О. Наука як соціокультурний феномен : практикум з дисципліни "Філософія науки". Миколаїв : НУК, 2020. 192 с.
5. Яценко Г.Ю., Патлайчук О.В. Філософія науки : навч. посібник. Миколаїв: Вид-во НУК, 2018. 120 с.

Допоміжна література

1. Кисляков В. П., Щукін Є. О., Дрожанова О. М., Патлайчук О. В. Філософія : навч. посібник. Миколаїв: Вид-во НУК, 2016. 132 с.
2. Кулагін Ю., Ільїн І. Філософія : в 2-х ч. Ч. 1: Історія розвитку філософської думки. Київ: Альтерпрес, 2002. 464 с.
3. Лук’янець В.С., Кравченко О.М., Озадовська Л.В. Сучасний науковий дискурс: оновлення методологічної культури. Київ: Вид-во КНУ, 2000. 232 с.
4. Мельник В.П. Філософія науки і техніки : методологічно-світоглядний аналіз. Львів: Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2010. 117 с.
5. Патлайчук О. В. Розвиток природно-правових поглядів в філософії України (кінець XIX – початок XX ст.) : монографія. Миколаїв: НУК, 2018. 256 с.
6. Патлайчук О. В., Гончарова О. О. The course of lectures on the Philosophy of science for graduate students : навч. посібник з філософії науки для

аспірантів та здобувачів наукового ступеню PhD (доктор філософії). Миколаїв: НУК, 2021. 200 с.
7. Семенюк Е.П., Мельник В.П. Філософія сучасної науки і техніки. Львів: Світ, 2006. 202 с.
8. Ханстантинов В. О. Філософія науки : курс лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2017. 188 с.
9. Чуйко В.Л. Рефлексія основоположень методології філософії науки. Київ: Центр практичної філософії, 2000. 310 с.

Інформаційні ресурси в Інтернет

1. Гуманітарний вісник НУК: збірник наукових праць. URL: http://hvnuk.com.ua/.
2. Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України: публікації. URL: https://www.filosof.com.ua/publik.htm.
3. Антропологічні виміри філософських досліджень: збірник наукових праць. URL: https://library.diit.edu.ua/uk/article/377.
4. Humanitarium: збірник наукових праць з педагогіки, психології, філософії. URL: https://humanitarium.com.ua/index.php/hum.
5. Sententiae: історико-філософський журнал. URL: https://sententiae.vntu.edu.ua/index.php/sententiae.
6. Δόξα/Докса: збірник наукових праць з філософії та філології. URL: http://doxa.onu.edu.ua/.
7. Актуальні проблеми філософії та соціології: збірник наукових праць. URL: http://apfs.onua.edu.ua/index.php/APFS.
8. Вища освіта України: журнал. URL: https://wou.npu.edu.ua/.
9. Гілея: науковий вісник. URL: http://www.gileya.org/.
10. Вісник Житомирського державного університету імені І. Франка. Філософські науки. URL: http://philosophy.visnyk.zu.edu.ua/.
11. Вісник Київського національного університету імені Т. Шевченко. Серія "Філософія, політологія". URL: http://www.phildep.univ.kiev.ua/ua/view/Vysnyk_KNU/78/19/6.

12. Вісник Львівського університету. Серія "Філософсько-політологічні студії". URL: http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/politology.
13. Вісник Національного юридичного університету імені Я. Мудрого. Серія "Філософія, філософія права, політологія, соціологія". URL: http://fil.nlu.edu.ua/.
14. Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія, культурологія. URL: http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/VisnikPK.

11. Зміни та доповнення